

บทคัดย่อ

โครงการ การศึกษารูปแบบเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับระบบนิเวศต้นน้ำห้วยเสนง กรณีบ้านโคกเบง ตำบลนางมุด อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษา ได้แก่ 1.เพื่อศึกษาเชิงสำรวจระบบนิเวศต้นน้ำห้วยเสนงบริเวณบ้านโคกเบง 2.เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการทำเกษตรกรรมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนบ้านโคกเบงและระบบนิเวศต้นน้ำห้วยเสนง 3.เพื่อศึกษาแนวคิด,คุณค่า ค้นหา รูปแบบเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านโคกเบงและสอดคล้องต่อระบบนิเวศต้นน้ำห้วยเสนง ซึ่งมีวิธีการวิจัยและกิจกรรมดังนี้ คือ จัดประชุมที่มิวิจัยและร่วมกันทบทวนโครงการและวางแผนปฏิบัติการ ประชาคมชาวบ้านโคกเบงทำความเข้าใจกับชุมชนเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและแนวคิดหลักการของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อให้เข้าใจร่วมกัน ออมรณักวิจัย ทักษะการทำวิจัยให้กับนักวิจัยท้องถิ่น ประชุมที่มิวิจัยวางแผนการเก็บข้อมูล จัดทำแผนที่ศักยภาพของชุมชน,การเกษตร,ที่ทำกิน,พื้นที่สาธารณะ และสำรวจทรัพยากรธรรมชาติและจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์ ประชุมเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน และพัฒนาการการทำเกษตรกรรม ประชุมกลุ่มย่อยถอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการเกษตรสำรวจรูปแบบการทำเกษตรกรรมในปัจจุบันและสภาพปัญหา (ประชุมและแบบสอบถาม) การตรวจเลือด (สารเคมีตกค้าง) ประชุมระดมข้อมูลที่มีผลกระทบจากการเกษตรต่อระบบนิเวศต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม .เวทีสังเคราะห์ข้อมูลและเรียบเรียงข้อมูลที่มิวิจัย จัดเวทีนำเสนอข้อมูลและสรุปบทเรียนการทำเกษตรกรรมในพื้นที่จากอดีต-ปัจจุบัน และเพิ่มเติมข้อมูล ประชุมที่มิวิจัยและเรียบเรียงข้อมูลให้เป็นระบบและจัดทำรายงานความก้าวหน้า 6 เดือนประชุมวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไข ปัญหา และวางแผนการทำงานในระยะที่ 2 ทดลองปฏิบัติตามแผน สำรวจต้นน้ำ จัดทำแปลงเกษตร ทดลอง สรุปผลการปฏิบัติการ จัดเวทีสรุปผลการดำเนินการวิจัยและบทเรียนที่ได้จากกระบวนการวิจัย จัดทำร่างรายงานความก้าวหน้า จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านโคกเบงเป็นพื้นที่อยู่ใกล้กับทรัพยากรต้นน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ แต่ยังขาดการจัดการที่ดี ชุมชนไม่มีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และพื้นที่บริเวณต้นน้ำยังเป็นพื้นที่ทำเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา และมีการขยายพื้นที่กลบทับตาน้ำหรือร่องน้ำเดิม ใช้สารเคมีอย่างเข้มข้นในบริเวณพื้นที่สูง น้ำไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำนางมุด ชุมชนบ้านโคกเบงใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำนางมุดในการเกษตร อุปโภค และในชุมชนบ้านโคกเบงยังมีการทำการเกษตรในครัวเรือนไว้บริโภคเอง แต่ก็ยังใช้สารเคมีอย่างเข้มข้น ในส่วนขององค์ความรู้ หลังจากเกิดมีการวิจัยเข้ามาในชุมชน ทำให้ชุมชนเริ่มเข้าใจต่อพิษภัยของสารเคมี และร่วมกันหารูปแบบการเกษตรที่เหมาะสมและพบว่าบ้านโคกเบงควรมีการทำเกษตรกรรมผสมผสานที่เน้นไม้ยืนต้น และปลอดสารเคมี จากงานวิจัยที่ตอบโจทย์ผ่านศูนย์ชีวภาพต้นน้ำบ้านโคกเบง ที่ทดลองจัดทำแปลงทดลองปลูกพืชปลอดสารพิษ ผลที่เกิดขึ้นทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามาเรียนรู้และจัดซื้อพืชผักไปรับประทานในครอบครัว และให้ความรู้กับชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนการปลูกผักไว้กินเองในอนาคต